

השְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֵר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע – שֵׁם מִשְׁמוּאֵל לִשְׁבַת וַיִּצָא

בראשית לא

- (כ) וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֶב לָבֶן הָאֲרָמִי עַל בְּלֵי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא :
- (כא) וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיִּקָּם וַיַּעֲבֹר אֶת הַנְּהָר וַיִּשָּׂם אֶת פְּנָיו הַר הַגְּלָעָד :
- (כב) וַיִּגַּד לְלָבֶן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב :
- (כג) וַיִּקַּח אֶת אֲחִיו עִמּוֹ וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שְׁבַעַת יָמִים וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּהַר הַגְּלָעָד :
- (כד) וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל לָבֶן הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֵר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע :
- (כה) וַיִּשָּׂג לָבֶן אֶת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקַּע אֶת אֹהֱלוֹ בְּהַר וְלָבֶן תַּקַּע אֶת אֲחִיו בְּהַר הַגְּלָעָד :
- (כו) וַיֹּאמֶר לָבֶן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת בְּנֵי כְּשָׁבִיּוֹת חָרָב :
- (כז) לָמָּה נִחַפְּתָה לְבָרַח וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתוֹךְ וּבְכֹנֹר :
- (כח) וְלֹא נִטְשָׁתָנִי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבָנֹתַי עִתָּה הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ :
- (כט) יֵשׁ לְאֵל יְדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְאֵלֹקֵי אַבְיֹכֶם אֲמַשׁ אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמֵר לָךְ מִדְּבַר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע :
- (ל) וְעִתָּה הִלַּךְ הַלְכָתָּ כִּי נִכְסַף נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי :

שם משמואל ויצא - שנת תרפ"ג

וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל לָבֶן הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֵר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע (בראשית לא, כד).
ויש להבין למה נצרכה לזה אמירה מיוחדת לארמי הזה, ובמדרש (ב"ר סז, ג) ששה דברים משמשין את האדם שלשה ברשותו ושלושה אינן ברשותו וכו' הפה והיד והרגל ברשותו אין בעי הוא לעי באורייתא אין בעי לישנא בישא אין בעי מחרף ומגדף וכו' ובשעה שהוא זוכה הקב"ה עושה אותן שברשותו שלא ברשותו היד - וַתִּיבֹשׂ יָדוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח עָלָיו, הפה - גַּם בָּרוּךְ יְהוָה, ¹ ולמה לא סגי לאלו ולסתום פיו שלא יהיה ביכולתו לדבר? ובזוהר הקדוש (קסז). פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה, אלא לבן לא רדיף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא דהא חילא דיעקב ובנוי רב מיניה אלא למקטליה בפומיה ולשיצאה כלא וכו'.² ובזה יש להבין עוד יותר שהרי זה עשרים שנה שהיה בביתו של לבן, ובזוהר הקדוש (קסו:) ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו ועם כל דא לא יכיל ביעקב ובעא לאובדא ליעקב בכמה זיינין הדא הוא דכתיב ארמי אובד אבי.³ ועוד שם ואי תימא דלא סליק בידי כלום ויהי לי שור וחמור אינון תרין גזרי דינין וכו' ועיין עוד בזוהר הקדוש שם,⁴

1 **בראשית רבה סז, ג**: אמר רבי יצחק בא לקללו אמר לו הקב"ה הזהר שאם את מקללו לנפשך את מקלל דאמרת אורריך ארור.

אמר רבי לוי ששה דברים משמשין את האדם שלשה ברשותו ושלושה אינן ברשותו העין והאוזן וחוטם שלא ברשותו: חמי מה דלא בעי, שמע מה דלא בעי מריח מה דלא בעי. הפה והיד והרגל ברשותו אין בעי הוא לעי באורייתא אין בעי לישנא בישא אין בעי מחרף ומגדף; היד אין בעי הוא עביד מצוותא אין בעי הוא גניב ואי בעי הוא קטיל; הרגל אי בעי הוא אזיל לבתי טרטסאות ולבתי קרקסאות ואין בעי הוא אזיל לבתי כנסיות ובתי מדרשות ובשעה שהוא זוכה הקב"ה עושה אותן שברשותו שלא ברשותו: היד - (מל"א יג, ד) וַתִּיבֹשׂ יָדוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח עָלָיו; הפה - (בראשית כז, לג) גַּם בָּרוּךְ יְהוָה; הרגל - (משלי א, טו-טז) בְּנִי אַל תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ אַתָּם... כִּי רְגַלְיָהֶם לָרַע יָרוּצוּ:

2 **זוהר ח"א קסז ע"א**: בלבן כתיב (בראשית לא כד) וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל לָבֶן הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֵר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְגו', פן תדבר? פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה! אלא לבן לא רדף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא, דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה, אלא למקטליה בפומיה ולשיצאה כלא, <הדא הוא דכתיב (דברים כו ה) אַרְמִי אֲבָד אָבִי, ובגין כך פן תדבר, ולא כתיב פן תעשה> => פן תדבר, פן תעשה ליעקב רעה היה צריך לו, אלא לבן לא רדף אחרי יעקב בכח של אנשים לעשות בו מלחמה, שהרי הכח של יעקב ובנוי רב ממנו, אלא להרגו בפיו ולאבד הכל זה הוא שכתוב אַרְמִי אֲבָד אָבִי, ומשום כך פן תדבר ולא כתוב פן תעשה...<

3 **זוהר ח"א קסו ע"ב**: ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו, ועם כל דא לא יכיל ביעקב, ורצה לאבד את יעקב בכמה מינים. זה הוא שכתוב אַרְמִי אֲבָד אָבִי <. (דברים כו ה) אַרְמִי אֲבָד אָבִי. => ולבן חכם במכשפים וקוסמים יותר מכולם, ועם כל זה לא יכול ביעקב, ורצה לאבד את יעקב בכמה מינים. זה הוא שכתוב אַרְמִי אֲבָד אָבִי <.

4 **זוהר ח"א קסו ע"ב**: ואי תימא דלא סליק בידי כלום, ויהי לי שור וחמור, אינון תרין גזרי דינין, <דכד מתחברן תרווייהו כחדא, לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא, ובגין כך כתיב (דברים כב ו) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. צאן ועבד ושפחה, אלן אינון כתרי תתאי דקטל קב"ה במצרים, (שמות יב כט) בכור בהמה, (שם) בכור השבי, (שם יא ה) בכור השפחה, הדא הוא דכתיב צאן ועבד ושפחה, מיד מסתפי הוה עשו ונפק לקדמותיה...> => ואם תאמר שלא עלה בידי כלום, ויהי לי שור וחמור הם שני גזרי דינים שכאשר מתחברים שניהם כאחד לא מתחברים אלא להרע העולם, ומפני כך כתוב לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. צאן ועבד ושפחה, אלו הם כתרים תחתונים שהרג הקב"ה במצרים, בכור בהמה, בכור השבי בכור השפחה זה הוא שכתוב צאן ועבד ושפחה. מיד מתירא היה עשו ויצא לקראתו...<

ובמדרש (בי"ר עה, ה) עם לָבָן גִּרְתִּי (בראשית לב, ה) לבן דהוא רבהון דרמאי יהיבתי בחפתי, ואם כן כחו של יעקב היה גדול מכחו של לבן, אם כן למה נצרך לאזהרה שלא ידבר עם יעקב מטוב ועד רע?

ויש לומר שזוהי אזהרה לדורות, שכל ישראל נקראו בשם יעקב ובאה אזהרה לדורות אף שישראל יהיו חס וחלילה הלילה בשפל המצב ויש חשש מכשפים, כאמרם ז"ל למה נקראו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה כבש"ס חולין (ז ע"ב),⁵ באשר לא יהיה נפיש זכוותא, על זה באה האזהרה שלא ידבר עם יעקב [דהיינו ישראל לדורות] מטוב ועד רע, ואזהרה זו עצמה מסלקת את כוחם, ואולי מזה נסתעף מה דכתיב (במדבר כג, כג) כִּי לֹא נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קִסָּם בְּיִשְׂרָאֵל כַּפְּשׁוּטוֹ. ויש סמך לדברינו אלה במה שסיפר לבן ליעקב (בראשית לב, כט) וְאֵלֶּקִי אֲבִיכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמֶר לְךָ (פן תדבר) <מַדְבֵּר> עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע, והיה יכול לומר בקצרה מַדְבֵּר עִמָּךְ, ולמה הזכיר אותו לשון שנאמר לו, אלא ודאי שהכוונה לישראל לדורות אפילו שיהיו מכונים בשם יעקב ולא בשם ישראל, ואפילו בימי הגלות שישראל תחת רשותם:

5 **בבלי סנהדרין** סז ע"ב (ובמקבילה בחולין ז ע"ב): אֵין עוֹד מְלַבְּדוּ (דברים ד, לה) - אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים <רש"י: אֵין נהו כח לפני גזרתו, שאֵין כח מלגזרו>. ההיא איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא <רש"י: לעשות לו מכספות>, אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי <רש"י: אם את מללחת לעשות לי מכספות עשי> אֵין עוֹד מְלַבְּדוּ כתיב <רש"י: ואם המקום חפץ כי לא תוכלי להרע, ואם תוכלי מאתו ילא ואני מקבלן>. איני? והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכחישין פמליא של מעלה! שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה.